

Témata z duchovenské praxe

ThDr. Tomáš Butta

Obsah:

Úvodní slovo	5
1. Zaměření a rozsah činnosti duchovního – služební pragmatika	7
1.1 Pojmy	7
1.2 Základní zaměření a rozlišování duchovenské činnosti	7
1.3 Duchovenské činnosti v podrobnějším přehledu	10
1.4 Některá aktuální témata duchovní správy	11
1.4.1 Duchovenská služba na plný úvazek a druhé zaměstnání	11
1.4.2 Časové rozvržení úkolů a povinností duchovní správy.....	12
1.4.3 Čas pro přípravu kázání	13
1.4.4 Délka pastoračního rozhovoru.....	14
1.4.5 Budování obce	14
1.4.6 Skupiny a jejich vztažnost k celku obce a církve.....	15
1.4.7 Syndrom vyhasínání	16
1.5. Podklady pro pravidelné výkazy duchovní správy – příloha č. 1	16
2.1 Bohoslužby a pobožnosti	17
2.2 Svátosti a obřady.....	17
2.3 Vyučování a katecheze.....	17
2.4. Pastorce.....	18
2.5. Studium	18
2.6 Administrativní, organizační a odborné činnosti.....	18

2. Náboženská obec a její podoby	19
2.1 Typologie náboženské obce	19
2.2 Poznávání náboženské obce v jejím kontextu	20
2.3 Fáze budování či uzdravování náboženské obce.....	21
2.4 Teze k promýšlení a diskusi	23
3. Úloha rady starších v životě náboženské obce	25
3.1 Účast laiků na díle církve v minulosti a dnes	25
3.2 Charakteristika a normy podle řádů CČSH	27
3.3 Předpoklady a kvalifikace pro službu v radě starších	27
3.4 Úkoly a funkce rady starších.....	29
3.5 Získávání nových členů rady starších.....	29
3.6 Slib členů rady starších	30
3.7 Podoba a pořad jednání rady starších	31
3.8 Vztah mladého duchovního a rady starších	32
3.9 Spolupráce faráře a rady starších.....	33
3.10 Význam rady starších.....	35
4. Pastorační návštěvy	36
4.1 Význam osobního setkání	36
4.2 Trojí charakter návštěv podle svědectví Bible	36
4.3 Pastorační návštěvy jako úkol duchovního a obce	37
4.4 Příprava návštěvy a její průběh	40
4.5 Druhy pastoračních návštěv	41
4.5.1 Neplánované setkání a návštěva.....	41

4.5.2 Informační návštěvy	42
4.5.3 Návštěvy členů náboženské obce	42
4.5.4 Pracovní rozhovor (krátkodobé porady)	43
4.5.5 Návštěva nemocného.....	44
4.5.6 Kazuální návštěvy	45
4.5.7 Návštěvy s misijním zaměřením	45
5. Biskupská služba	47
5.1 Funkce biskupa a její charakter	47
5.2 Tři předpoklady biskupské funkce – komunikace, kolegialita a spolupráce	49
5.3 Vizitační pravidla biskupů Církve československé husitské – příloha č. 2	53
5.4 Záznam o řádné – mimořádné vizitaci (návrh) – příloha č. 3	55
Z dokumentů a literatury	58

Lektoroval: Mgr. Jan Kohout Ph.D.

Sazba a obálka: Milan Udržal

Jazyková korektura: Mgr. Jana Krajčířiková

Technická spolupráce: Bc. Jarmila Brynychová

Tisk: Grafotechna Plus, s.r.o.

Počet stran: 72

Vydala Církev československá husitská v edici Blahoslav

Vydání první Praha 2018

Copyright © Tomáš Butta, 2018

ISBN: 978-80-7000-148-6

1. Zaměření a rozsah činnosti duchovního – služební pragmatika

1.1 Pojmy

Duchovní správa je náboženská (duchovenská) činnost vztahující se zejména na členy církve v rámci určitého území, oblasti a určeného rozsahu.

Duchovní je podle nauky a řádů Církve československé husitské v pravém slova smyslu kněz nebo jáhen.

Kazatelé, katecheti a pastorační asistenti se na duchovní správě podílejí.

Pragmatika znamená v obecném významu řád upravující služební poměr veřejných zaměstnanců. Pochází z řeckého slova pragma – čin, věc, záležitost.

Pro činnost duchovního a jeho povinnosti se též užívá pojem „pragmatika“ ve smyslu „služební pragmatika“ (O. Rutrlé).

1. 2. Základní zaměření a rozlišování duchovenské činnosti

V tradičním katolickém pojetí duchovní správy, konané farářem, se rozprostírá činnost do třech oblastí, jak dokládá například „Příručná kniha bohosloví pastýřského“ An-

tonína Skočdopole z roku 1874. Pro faráře a kněze jsou zde stanoveny tyto úkoly (s. 26):

1. Vyučovat křesťanskému náboženství veřejně i v soukromí.

2. Vykonyvat vlastní kněžský úřad, pokud některé pravomoci nenáleží biskupovi.

3. Dohlížet na kázeň farnosti (osady) a pomáhat „vhodnými prostředky“ ke křesťanskému životu a mravnosti.

Základní zaměření a rozsah duchovní správy v Církvi československé husitské vyplývá z kněžského svěcení, jak je to formulováno ve slibu i symbolických úkonech při tomto obřadu podle Agendy.

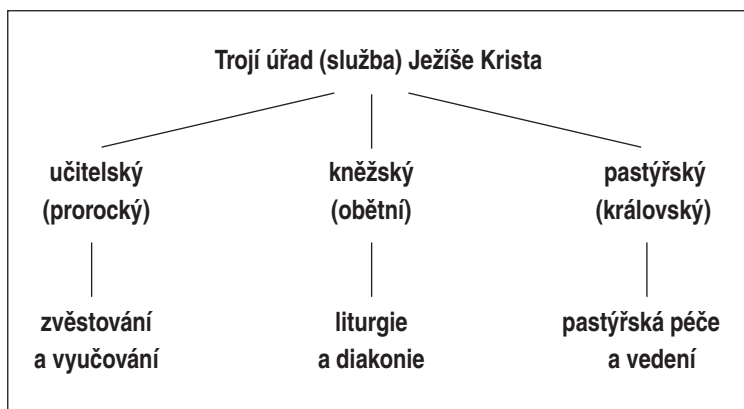
V případě kněžského svěcení **otázka při slibu** zní:

„Zavazuješ se, že budeš zvěstovat a učit Boží slovo, setrávat s církví v bohoslužbě a vysluhovat svátosti a pastýřsky pečovat o svěřenou obec?“

Po složení slibu a aktu svěcení následuje trojí symbolický úkon vyjadřující duchovenské poslání a základní úkoly – předání Bible se vztahuje ke zvěstování a vyučování, převzetí

kalicha a misky s hostiemi (pateny) vyjadřuje bohoslužebnou a svátostnou funkci kněze a štola jeho pastýřský úkol ve smyslu přijetí Kristova jha (*Agenda Církve československé husitské, první část, Praha 2006, s. 96-97*).

Toto základní zaměření duchovenské činnosti vychází z trojího úřadu (služby) Ježíše Krista – učitelského, kněžského a pastýřského (*Srov. Agenda CČSH, první část, s. 23*).

Přijetí a nesení poslání církve a vykonávání úkolů duchovní správy je možné chápat tak, že se jedná o „pokračování“ v Ježíšově činnosti. Uskutečňuje se ve čtyřech oblastech – zvěstováním evangelia, liturgií, diakonií a budováním obce.

1.3 Duchovenské činnosti v podrobnějším přehledu

Podrobnější rozsah tzv. „služební pragmatiky“ duchovního CČS(H) po druhé světové válce, tedy z doby ještě živě se rozvíjející církve, nacházíme v publikaci Otto Rutrleho „Živá obec“. Úkoly jsou stanoveny takto:

a) o nedělích a svátcích konat bohoslužby s promluvou, vysluhovat při nich případně svátosti a pečlivě se na tyto úkoly připravovat studiem odborné literatury, meditací a modlitbou a pravidelnou četbou Písma

b) konat duchovní úkony a vést biblickou nebo jinou výchovu v jedné hodině týdně po svědomité přípravě

c) vykonávat péči o mládež nejméně v jednom oddělení a duchovní péči o děti na půdě náboženské obce nejméně v jedné skupině po svědomité přípravě

d) konat pastorační péči při svátostech a úkonech duchovní správy a pomáhat v sociální práci

e) konat řádně všechny povinnosti farního úřadu

f) konat ve své obci pastorační péči pomocí sboru služby

g) vyučovat náboženství na školách nejméně v 6 hodinách týdně

h) stále se odborně vzdělávat (s. 14).

Současné úkoly – práva a povinnosti duchovních a pracovníků církve – vyznačuje **Řád duchovenské služby CČSH** z roku 2004 s novelizací z roku 2013. Tohoto té-

matu se dotýká také sněmovní ekleziologicko-pastorální dokument „Služby v církvi“, přijatý na VIII. sněmu CČSH v roce 2014 (*VIII. sněm CČSH*, s. 24-36).

V roce 2013 se biskupská rada Církve československé husitské věnovala „služební duchovenské pragmaticé“. Ústřední rada schválila tento záměr a doporučila jej biskupům k projednání s vikáři (*Usnesení č. 1. 5. 141*). Tento materiál byl předložen jako podklad pro vykazování činnosti duchovních (viz příloha č. 1).

Obsahová stránka materiálu vychází z konkrétních úkolů duchovních, kazatelů a pastoračních pracovníků, jak jsou vyznačeny řády církve, konkrétně Řádem duchovenské služby, i ze specifické a konkrétní pastorační situace. Činnost je rozvržena do jednotlivých okruhů (oblastí) navzájem se doplňujících a zahrnujících celek duchovní správy: *Bohoslužby a pobožnosti - Svátosti a obřady - Vyučování a katecheze - Pastore - Studium - Administrativní, organizační a odborné činnosti*.

1.4 Některá aktuální témata duchovní správy

1. 4. 1 Duchovenská služba na plný úvazek a druhé zaměstnání

Vzhledem k charakteru služebního poměru je pracovní doba duchovních určena konkrétní činností a nikoli pevně

stanovenou každodenní pracovní dobou. Tato duchovenská činnost je vymezena konkrétním časem – časem přípravy, časem výkonu a časem spojeným s cestou. Plný služební úvazek vyžaduje po celkovém součtu pracovní dobu 8,5 hodin v pěti dnech týdne.

Dosavadní koncepce duchovní správy vycházela z představy ideálního stavu, že v jedné náboženské obci je ustanoven jeden farář. V nových změněných podmínkách duchovní správy je možné očekávat spojení či propojení některých náboženských obcí, respektive utváření farních a pastoračních celků. Povolání faráře jako toho, kdo vede duchovní správu ve svěřené oblasti, by mělo být vykonáváno naplno a zcela. Církev má umožnit odpovídající finanční zajištění tomu, kdo se službě faráře věnuje „cele“ (2 Tm 4,5). V případě faráře by nemělo být vykonáváno současně jiné zaměstnání nebo alespoň ne takové, které s duchovenskou službou nemá bezprostřední vztah. Další duchovní naproti tomu mohou pracovat v civilním zaměstnání a v církvi mít služební poměr na částečný úvazek nebo vykonávat případně duchovenskou činnost externě.

1. 4. 2 Časové rozvržení úkolů a povinností duchovní správy

Pokusíme-li se stanovit časové vymezení duchovenské činnosti, pak bohoslužba a její vykonání vyžaduje cel-

kem 2 hodiny, příprava 2 – 4 hodiny. Pobožnost - výkon 1 - 2 hodiny. Příprava kázání trvá 4 – 6 hodin. Biblická hodina - výkon 2 hodiny, příprava 4 – 6 hodin. Vyučování a duchovní vedení - výkon 1 – 2 hodiny, příprava 3 – 5 hodin. Pohřební obřad a jeho vykonání včetně cesty vyžaduje 3 – 4 hodiny, příprava 2 – 3 hodiny. Pastorační návštěva 1 - 3 hodiny. Pastorační rozhovor - 1 hodina. Akce, setkání, administrativní a organizační činnosti podle skutečně využitého času. Studium 4 - 6 hodin týdně.

1. 4. 3 Čas pro přípravu kázání

Čas úkonů včetně cesty je dán dobou jejich trvání. Otázky se objevují v případě přípravy. Čas přípravy, například kázání, může být velmi rozmanitý. Konkrétně stanovená doba přípravy kázání, respektive její ohraničení má čelit dvojímu extrému. Na jedné straně může být příprava podceňována a zredukována na minimum. Na druhé straně neúměrně dlouhá příprava brání duchovním v dalších aktivitách. Argument, že kvalitní kázání může vzniknout za půl hodiny, z dlouhodobého hlediska neobstojí. Jednorázově může kázání bez přípravy mít duchovní sílu a oslovit posluchače. Jestliže však není trvale a soustavně věnován dostatek času exegetické a homiletické práci a spirituální přípravě, projeví se to zjevně na kvalitě kázání.

1. 4. 4 Délka pastoračního rozhovoru

Jsou individuální případy, kdy pastorační působení, doprovázení a služba vyžadují značné nasazení a mnoho času. Přesto je čas pastoračního rozhovoru omezen zpravidla na jednu hodinu. Hodina je v běžném případě odpovídajícím časovým prostorem pro pastorační rozhovor.

1. 4. 5 Budování obce

Aktuálními tématy soudobého křesťanství a tím i duchovní správy jsou tři specifické důrazy – spiritualita, diakonie a vytváření společenství – bratrství (*Farnost na cestě*, s. 18-19). Společenství náboženské obce se člení na skupiny, které vznikají a utvářejí se. Skupiny mohou vznikat i spontánně. Práce duchovního znamená věnovat se nejen jednotlivcům, ale i skupinám. Důležité je mít kolem sebe čtyři až pět nejbližších spolupracovníků. Skupiny, které jsou v náboženských obcích, tvoří děti, mládež, účastníci biblického vzdělávání, rada starších, modlitební skupina a další. Důležité je propojovat skupiny se zřetelem na celek obce a církve. Nejhlubší vyjádření a uskutečňování církve a jejího společenství jako Kristova těla je při slavení bohoslužby a ve svátosti večeře Páně.

1. 4. 6 Skupiny a jejich vztažnost k celku obce a církve

Žádná jednotlivá skupina v náboženské obci nesmí být výlučnou elitou. Je úlohou pastýře (faráře), aby dbal na to a trval na tom, že v obci musí být dostatek prostoru pro všechny. V zásadě všichni – i když každý jinak – musejí přispívat ke společnému životu celku a nikdo si nemůže v obci nárokovat zcela zvláštní status, natož postavení jakési elity (*Opatrný A., Pastorce společenství, s. 124*). Malá skupina (ekleziola) nemůže být alternativou k obci (eklezii), ale jedním z jejích elementů.

Požadavek na trvale bezkonfliktní život společenství lidí, kteří jsou na něčem angažováni, rostou a o něco usilují, je nerealistický. Je však třeba rozlišovat mezi obtížemi a mezi destrukčními vlivy. Obtíže života jsou známkou, že obec není mrtvá. Naproti tomu destrukčním vlivům je třeba se bránit. Jsou to takové vlivy, které trvale působí objektivní zlo a rozdělují obec. Je úkolem pastýře (faráře), aby s moudrou pomocí rady starších a biskupa takové vlivy rozpoznal a řešil. Destrukčním vlivem může být i snaha pastýře vnutit jednotný model života a zbožnosti celé obci. Farář musí podporovat to, co vede k plnějšimu životu z víry, a současně brzdit skupiny či jednotlivce velmi agilní až agresivní. Obec je společenství nejrůznějších lidí, nikoli stejných, jak tomu bývá u malých společenství a sekt (*Podle A. Opatrného, Pastorce společenství, s. 127-130*).

1. 4. 7 Syndrom vyhasínání

V různých povoláních a zvláště pomáhajících profesích se hovoří o syndromu vyhoření či vyhasínání. Platí to i o duchovenském povolání. V duchovenském povolání má toto riziko ještě svůj zvláštní rozměr a souvislost s krizí duchovního života, „poledním démonem“, „acédií“ – leností a ochablostí ducha. Tomuto riziku lze odolat odborným vzděláváním, dbát na odpočinek včetně čerpání dovolené, vytrvalým spirituálním životem a vědomím svých lidských mezí (srov. Kašparů Maxmilián J., *Syndrom kněžského vyhoření*. TT 1995, č. 6, s. 202-204; Grün Anselm, *Vyhoření. Jak rozproudit vlastní energii*. Portál Praha 2014).

1. 5. Podklady pro pravidelné výkazy duchovní správy – příloha č. 1

Materiál z Biskupské rady ČČSH - duben 2013

1) Osoby vykonávající nebo podílející se na duchovní správě v náboženských obcích (vykazující svou činnost v rámci tzv. diáří)

Farář (kněz) - Další duchovní s kněžským svěcením - Jáhen - Externí duchovní (kněz, jáhen) - Kazatel z povolání - Katecheta - Pastorační asistent - Laický kazatel